

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкова навчальна дисципліна)

Анатомія свійських тварин

Розробник: Омельченко Ганна, завідувачка кафедри нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин, кандидат ветеринарних наук, доцент

Полтава 2022 р.

Опис навчальної дисципліни та інформація про розробника

Назва навчальної дисципліни	Анатомія свійських тварин
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова навчальна дисципліна
Назва структурного підрозділу	Кафедра нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин
Контактні дані розробників, залучені до викладання	Викладач: ОМЕЛЬЧЕНКО Ганна, кандидат ветеринарних наук, доцент Контакти: ауд. 20 (навчальний корпус №1) e-mail: anna.omelchenko@pdaa.edu.ua, +380991947882, https://www.pdau.edu.ua/people/omelchenko-ganna-oleksiyivna
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський) рівень
Спеціальність Освітня програма	211 Ветеринарна медицина ОПП Ветеринарна медицина
Попередні умови для вивчення дисципліни	Базові знання з загальних природничих дисциплін (наук).

Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни: дати основи пізнання будови організмів свійських тварин і птиці у видових, породних та вікових аспектах, в їх розвитку і зв'язку з довкіллям.

Основні завдання навчальної дисципліни: забезпечення студентів теоретичними і практичними знаннями про принципи будови, функції, походження і розвиток в онтогенезі та філогенезі органів, їх систем та апаратів тіл свійських тварин і птахів, які необхідні для послідуного вивчення інших дисциплін спеціальності та роботи лікаря ветеринарної медицини.

Компетентності:

загальні:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення інформації з різних джерел.
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі та професії.
- ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

фахові:

- ФК 1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин,

тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

ФК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час виконання професійної діяльності.

ФК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час здійснення фахової діяльності.

Програмні результати навчання:

ПНР 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

ПНР 2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПНР 3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, володіти системою рухових умінь і навичок.

Програма та структура навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Поняття про предмет анатомію, будову та розвиток організму свійських тварин.

Анатомії, її місце серед біологічних наук, значення і завдання. Історія анатомії. Проблеми анатомії, як науки про будову організму. Методи морфологічних досліджень. Поняття про філо- і онтогенез. Основні принципи філогенезу. Основні прояви життя та системи, які їх забезпечують. Структурні елементи організму. Поняття про частини і ділянки тіла тварин. Терміни, які показують розміщення і напрямки частин тіла.

Тема 2. Апарату руху. Остеологія.

Загальна характеристика скелету. Кістка, як орган. Будова та розвиток кісток в онто- і філогенезі. Фізичні і хімічні властивості кісток. Форма та класифікація кісток. Вплив на розвиток та функціонування скелету руху, умов утримання, годівлі і інших факторів. Розвиток скелету в онтогенезі та філогенезі. Онтогенез та філогенез скелету тулуба. Онтогенез та філогенез ногоподібних кінцівок. Онтогенез та філогенез черепа.

Тема 3. Синдесмологія.

Загальна морфо-функціональна характеристика сполучень кісток та їх класифікація. Суглоби. Розвиток сполучень кісток. Осьовий скелет. Периферійний скелет.

Тема 4. Міологія.

Характеристика системи скелетних м'язів. Загальні дані. Закономірності розміщення м'язів на скелеті. Скелетні м'язи, як органи. Будова, фізіологічні властивості та хімічний склад скелетних м'язів. Внутрішня структура та класифікація м'язів. Умови, які покращують роботу скелетних м'язів. Допоміжні органи м'язів. Онтогенез та філогенез скелетних м'язів.

Тема 5. Загальний шкірний покрив та його похідні.

Загальна характеристика та функції. Будова шкіри. Розвиток шкіри та її похідних. Характеристика похідних шкірного покриву с.-г. тварин: залоз, волосся та м'якушів, рогових утворень. Значення копита. Вивчення будови шкіри та її похідних.

Тема 6. Спланхнологія. Порожнини тіла та серозні порожнини.

Загальна характеристика порожнин і внутрішніх органів тварин. Будова порожнин тіла та внутрішніх органів. Поділ черевної порожнини на відділи та ділянки. Загальні закономірності будови внутрішніх органів. Будова стінки кишки.

Тема 7. Апарат травлення. Будова похідних головної, передньої,

середньої та задньої кишки.

Значення та анатомічний склад. Розвиток апарату травлення в філогенезі та онтогенезі. Будова, класифікація, розвиток зубів тварин. Похідні головної кишки. Похідні передньої кишки: стравохід; шлунки різних видів с.-г. тварин. Похідні середньої кишки: тонкий відділ кишкового тракту. Характеристика застінних залоз кишкового тракту. Похідні задньої кишки: товстий відділ кишкового тракту.

Тема 8. Будова апарату дихання та окремих його органів.

Значення та анатомічний склад. Розвиток органів дихання в онтогенезі та філогенезі. Морфологічний та функціональний аналіз органів дихання свійських тварин.

Тема 9. Будова органів сечовиділення.

Функція та анатомічний склад. Будова і морфо-функціональний аналіз органів сечовиділення. Розвиток органів сечовиділення в філо- та онтогенезі.

Тема 10. Будова органів розмноження самців і самок.

Загальна характеристика органів розмноження. Органи розмноження самців. Загальна характеристика та анатомічний склад органів розмноження самців і самок. Розвиток органів розмноження в філо- та онтогенезі. Аналіз будови та функцій органів розмноження самців різних видів с.-г. тварин. Органи розмноження самок. Загальний аналіз будови. Значення та топографія органів розмноження самок. Циклічні зміни в статевих органах самок. Фактори, які впливають на розвиток та функцію статевих органів самок і самців с.-г. тварин.

Тема 11. Ангіологія.

Характеристика будови серцево-судинної системи. Анатомічний склад і значення системи органів кровообігу. Будова системи органів кровообігу та її окремих частин. Кола кровообігу. Будова кровоносних судин. Закономірності ходу і гілкування судин. Філо- і онтогенез системи органів кровообігу. Серце. Загальна характеристика. Клапанний апарат. Будова м'язу серця. Провідна система. М'язи і судини. Перикард.

Тема 12. Лімфатична система.

Значення та зв'язок лімфатичної системи з венозною і імунною системами. Склад і особливості будови. Розвиток лімфатичної системи. Анатомічний склад. Будова лімфовузла. Головні лімфатичні судини. Лімфатичні центри. Розвиток кровотворних і лімфоїдних органів в онтогенезі і філогенезі.

Тема 13. Система кровотворних і лімфоїдних органів.

Розвиток кровотворних і лімфоїдних органів в онтогенезі і філогенезі. Загальна характеристика кровотворних і лімфоїдних органів дорослих тварин. Класифікація і характеристика окремих кровотворних та лімфоїдних органів. Класифікація. Будова кровотворних і лімфоїдних органів тварин.

Тема 14. Залози внутрішньої секреції.

Загальні, морфологічні та функціональні особливості ЗВС. Центральні і периферійні ЗВС. Морфологічна і функціональна характеристика окремих видів ЗВС.

Тема 15. Нервова система.

Загальна характеристика нервової системи. Значення та принципи будови. Розвиток нервової системи. Нейрон. Рефлекторна дуга. Поділ нервової системи тварин на відділи. Центральний відділ нервової системи. Загальні дані. Спинний мозок, його будова та розвиток. Головний мозок, його будова та розвиток. Оболонки та судини спинного і головного мозку. Центральні провідні шляхи нервової системи. Периферійний відділ нервової системи. Будова периферійного нерва. Закономірності ходу і галузження нервів. Розвиток нервів. Загальна морфо-функціональна характеристика нервів.

Тема 16. Вегетативний відділ нервової системи.

Складові частини вегетативного відділу нервової системи та їх характеристика.

Тема 17. Загальна характеристика органів чуття. Зоровий, рівноваго –

слуховий і інші аналізатори.

Загальна характеристика. Здоровий аналізатор. Будова і функціональний аналіз його частин, філо- та онтогенез. Рівноваго-слуховий аналізатор. Будова і функціональний аналіз його частин, філо- та онтогенез. Провідні шляхи зорового та стато-акустичного аналізаторів.

Тема 18. Особливості будови тіл свійських птахів.

Загальні особливості будови органів та систем організму птахів у зв'язку з умовами життя. Морфо-функціональний аналіз найважливіших систем організму птахів. Апарату руху. Шкірний покрив і його похідні. Апарат травлення. Апарат дихання. Органи розмноження та сечовиділення. Органи крово- і лімфообігу. Залози внутрішньої секреції та органи чуття. Нервова система. Підсумок.

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма (211ВЕТ_мд_2022 (2) (5 р.))			
	Усього	В тому числі		
		л	лаб	с.р.
Тема 1. Вступ. Поняття про предмет анатомію, будову та розвиток організму свійських тварин.	15	4	4	7
Тема 2. Апарату руху. Osteologia.	16	4	4	8
Тема 3. Синдесмологія.	14	2	4	8
Тема 4. Міологія.	16	4	4	8
Тема 5. Загальний шкірний покрив та його похідні.	14	2	4	8
Тема 6. Спланхнологія. Порожнини тіла та серозні порожнини.	13	4	2	7
Тема 7. Апарат травлення. Будова похідних головної, передньої, середньої та задньої кишки.	16	4	4	8
Тема 8. Будова апарату дихання та окремих його органів	16	4	4	8
ЗАЛІК				
Разом за 1-й семестр	120	28	30	62
Тема 9. Будова органів сечовиділення.	12	2	4	6
Тема 10. Будова органів розмноження самців і самок.	12	2	4	6
Тема 11. Ангіологія.	12	2	4	6
Тема 12. Лімфатична система	12	2	4	6
Тема 13. Система кровотворних і лімфоїдних органів.	9	2	2	5
Тема 14. Залози внутрішньої секреції	7	-	2	5
Тема 15. Нервова система.	11	2	4	5
Тема 16. Вегетативний відділ нервової системи.	10	-	4	6
Тема 17. Загальна характеристика органів чуття. Зоровий, рівноваго – слуховий і інші аналізатори.	11	2	4	5
Тема 18. Особливості будови тіл свійських птахів.	9	2	2	5
Разом за 2-й семестр	105	16	34	55
Усього годин	225	44	64	117
ЕКЗАМЕН		—	—	—

Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю
ПНР 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.	опитування, виконання завдань лабораторних робіт та їх захист, ведення конспекту, реферат, екзамен.
ПНР 2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.	опитування, виконання завдань лабораторних робіт та їх захист, ведення конспекту, анатомічний словник, екзамен.
ПНР 3. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, володіти системою рухових умінь і навичок.	опитування, виконання завдань лабораторних робіт та їх захист, ведення конспекту, анатомічний словник, екзамен.

Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Ведення конспекту	Виконання завдань самостійної роботи (анатомічний словник)	
1 семестр					
ПРН 1	22	4	3	5	34
ПРН 2	24	3	1	5	33
ПРН 23	24	3	1	5	33
Разом	70	10	5	15	100

Форми контролю результатів навчання в 2 семестрі

Програмні результати навчання	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Екзамєн	Разом
	Опитування	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Ведення конспекту	Виконання завдань самостійної роботи (анатомічний словник)		
2 семєстр						
ПРН 1	18	4	3	5	-	30
ПРН 2	16	3	1	5	-	25
ПРН 23	16	3	1	5	-	25
Екзамєн	-	-	-	-	20	20
Разом	50	10	5	15	20	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти в 1 семестрі:

- опитування (шкала та критерії оцінювання; min - max) (0-9);
- виконання лабораторних робіт та їх захист (шкала та критерії оцінювання; min - max) (0-2) і ведення конспекту (0-1);
- виконання завдань самостійної роботи (шкала та критерії оцінювання; min - max) - у вигляді анатомічного словника - (0-2).

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти в 2 семестрі:

- опитування (шкала та критерії оцінювання; min - max) (0-5);
- виконання лабораторних робіт та їх захист (шкала та критерії оцінювання; min - max) (0-1) і ведення конспекту (0,5);
- виконання завдань самостійної роботи (шкала та критерії оцінювання; min - max) - у вигляді анатомічного словника - (1,5).

Семестровий контроль – оцінювання рівня засвоєння здобувачем вищої освіти всього обсягу навчальної дисципліни проводиться в першому семестрі у формі заліку, у другому семестрі – у формі екзамену.

Шкала та критерії оцінювання для здобувачів вищої освіти в 1 семестрі

Бали	Критерії оцінювання
Опитування (0-9)	
7-9	Показано знання основного матеріалу теми на 90-100%. Показано всебічні, систематичні і глибокі знання матеріалу теми. Засвоєно взаємозв'язок основних понять теми та їх значення для майбутньої професії. Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
6	Показано знання основного матеріалу теми на 74-89%. Показано достатнє знання матеріалу теми. Проявлено систематизований характер знань з питань теми. Відповіді на питання не повні.
4	Показано знання основного матеріалу теми на 60-73%. Показано низькі знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
2	Показано знання основного матеріалу теми на 40-59%. Показано знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
1	Показано знання основного матеріалу теми 35-39%. Показано знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
0	Відсутність здачі або показано знання основного матеріалу теми до 35%.
виконання лабораторних робіт та їх захист (0-2)	
1-2	Показано всебічні, систематичні і глибокі знання матеріалу теми. Засвоєно взаємозв'язок основних понять теми та їх значення для майбутньої професії. Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
0,5	Виконано до 60%. Відсутність знань основного матеріалу теми або не відповідає.
0	Не виконано
ведення конспекту (0-1)	
1	Конспект викладений лаконічно, послідовно. Оформлення роботи відповідає на 75-100%.
0,5	Тема розкрита не достатньо.
0	Конспект відсутній
завдання самостійної роботи (ведення анатомічного словника) (0-2)	
1-2	Матеріал викладений широко, послідовно, є актуальним. Оформлення роботи відповідає загальним стандартам для даного виду робіт. Показано всебічні, систематичний і глибокий аналіз матеріалу теми, Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
0	Відсутність анатомічного словника.

Шкала та критерії оцінювання для здобувачів вищої освіти в 2 семестрі

Бали	Критерії оцінювання
Опитування (0-5)	
5	Показано знання основного матеріалу теми на 90-100%. Показано всебічні, систематичні і глибокі знання матеріалу теми. Засвоєно взаємозв'язок основних понять теми та їх значення для майбутньої професії. Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
4	Показано знання основного матеріалу теми на 74-89%. Показано достатнє знання матеріалу теми. Проявлено систематизований характер знань з питань теми. Відповіді на питання не повні.
3	Показано знання основного матеріалу теми на 60-73%. Показано низькі знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
2	Показано знання основного матеріалу теми на 40-59%. Показано знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
1	Показано знання основного матеріалу теми 35-39%. Показано знання основного матеріалу теми. Відповіді на питання не повні. Допущено принципові помилки у виконанні передбачених програмних завдань.
0	Відсутність здачі або показано знання основного матеріалу теми до 35%.
виконання лабораторних робіт та їх захист (0-1)	
1	Показано всебічні, систематичні і глибокі знання матеріалу теми. Засвоєно взаємозв'язок основних понять теми та їх значення для майбутньої професії. Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
0	Не виконано або виконано до 60%. Відсутність знань основного матеріалу теми або не відповідав.
ведення конспекту (0-0,5)	
0,5	Конспект викладений лаконічно, послідовно. Оформлення роботи відповідає на 75-100%.
0	Конспект відсутній або тема розкрита не достатньо.
завдання самостійної роботи (ведення анатомічного словника) (0-1,5)	
1,5	Матеріал викладений широко, послідовно, є актуальним. Оформлення роботи відповідає загальним стандартам для даного виду робіт. Показано всебічні, систематичний і глибокий аналіз матеріалу теми, Проявлено творчі здібності у розумінні та використанні теоретичного матеріалу.
0	Відсутність анатомічного словника.

Трудовістість:

Загальна кількість годин – 225 годин. Кількість кредитів – 7,5. Форма семестрового контролю – залік, екзамен.

Політика навчальної дисципліни

Викладання навчальної дисципліни «Анатомія свійських тварин» здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті».

Дисципліна включає лекції та лабораторні заняття. Під час читання лекції доцент науково обґрунтовує, послідовно і систематизовано викладає певні наукові проблеми теми навчального предмету, ілюструє за необхідністю наочно. Лекція завжди слугує підґрунтям для поглиблення і систематизації знань, які набуваються в процесі навчальної роботи. На лабораторному занятті викладач організовує детальний розгляд теоретичних питань теми і формує їх бачення щодо практичного застосування у майбутній фаховій науковій діяльності. Для проведення практичних занять колективом кафедри створено методичні розробки для викладачів і методичні вказівки для здобувачів наукового ступеня бакалавра щодо підготовки і роботи на занятті.

Самостійна позааудиторна робота при вивченні навчальної дисципліни «Анатомія свійських тварин» полягає у підготовці до аудиторних занять, що є основним способом оволодіння навчальним матеріалом. Засвоєння тем контролюється на лабораторних заняттях відповідно до конкретних цілей шляхом усного опитування на основі вирішення конкретних прикладних задач.

Відвідування аудиторних занять є обов'язковим, пропущені заняття підлягають відпрацюванню. Процедура відпрацювання залежить від причин пропуску – поважна чи неповажна. Підтвердженням поважної причини служить: довідка видана лікарем; якщо здобувач не пред'являє даних документів, то причина пропуску вважається неповажною.

Для відпрацювання лекції здобувач зобов'язаний представити лектору:

- якщо лекція пропущена з поважної причини – конспект лекції, написаний на підставі плану пропущеного лекційного заняття;
- якщо лекція пропущена з неповажної причини – конспект лекції з обов'язковим опитуванням.

Відпрацювання пропущених практичних занять:

- з поважної причини заняття мають бути відпрацьовані упродовж 1 місяця в індивідуальному порядку з наданням відповідної довідки.
- з неповажної причини повинні бути відпрацьовані впродовж 2 тижнів.

Відпрацювання відбуваються на кафедрі згідно графіку шляхом усного опитування із пропущеної теми. При вивченні навчальної дисципліни «Анатомія свійських тварин» передбачено використання дистанційних технологій.

Здобувач повинен уникати будь-яких порушень академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачем передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше публікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації що до власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу.

Під час перебування на кафедрі здобувачі повинні:

- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, протипожежної безпеки та техніки безпеки;
- дотримуватись ділового стилю одягу спеціаліста-професіонала, предмети одягу повинні бути чистими та випрасуваними;
- підтримувати порядок в аудиторіях та навчальних приміщеннях;
- дбайливо та охайно ставитись до майна (меблів, обладнання, технічного оснащення);
- не виносити без дозволу речі та обладнання з навчальних кімнат кафедри, а в разі умисного пошкодження – компенсувати їх вартість в порядку, визначеному чинним законодавством;
- не допускати протиправних дій, аморальних вчинків.

Здобувачу забороняється:

- порушувати графік навчального процесу і допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних причин;
- запізнюватися та пропускати заняття без поважних причин.
- протягом заняття виходити з аудиторії без дозволу викладача;
- користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача;
- займатись сторонньою діяльністю, відволікати інших здобувачів та заважати викладачу;

- використовувати медичну форму та окремі її елементи, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам;
- у приміщеннях корпусу і прилеглий території заборонено палити;
- вчиняти аморальні дії, які принижують людську гідність, вживати ненормативну лексику;
- вчиняти протиправні дії та здійснювати будь-які дії, що можуть створити умови, небезпечні для здоров'я та/або життя оточуючих.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни:

Робоча навчальна програма, Методичні розробки для проведення лабораторних занять, Методичні розробки для самостійної роботи, презентації, відеоролики, анатомічні моделі.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Анатомія свійських тварин: Підручник / С.К. Рудик, Ю.О. Павловський, Б.В. Криштофорова та ін.; За ред С. К. Рудика. К.: Аграрна освіта, 2001. 575 с.
2. Анатомія домашньої курки (лат. Gallus gallus domesticus, англ. Domestic Chicken)» / Навчально-наочний посібник // Омельченко Г.О., Авраменко Н.О., Міланко О.О, Бердник В.П., Кулинич С.М., Мельник О.П., Костюк В.К, Мельник О.О./ - Полтава, 2022. – 400 с.
3. Анатомія свійських птахів: навч. посіб. Горальський Л.П., Хомич В.Т., Кот Т.Ф., Гуральська С.В. Житомир : Полісся, 2011. 52 с.
4. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Osteологія. Київ : Аграрна освіта, 2001. 78 с.
5. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Синдесмологія. Міологія. Вінниця: Нова книга, 2007. 75 с.
6. Рудик С.К. Курс лекцій з порівняльної анатомії: навчальний посібник. К.: Аграрна освіта, 2002. 108 с.

Допоміжні

1. Авраменко Н.О., Омельченко Г.О. Про деякі аспекти будови м'яса зайця сірого / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Контроль безпечності харчових продуктів. Україна-ЄС: невирішені питання» в рамках реалізації проекту за підтримки програми Жана Моне «Контроль безпечності харчових продуктів у ЄС», присвячена 120-річчю НУБіП України, 19–20 квітня 2018 року, м. Київ. С. 20-21.
2. Авраменко Н.О., Омельченко Г.О. Мікроструктурні особливості м'язової тканини диких тварин // Вісник СНАУ, серія «Ветеринарна медицина», випуск 1 (42), 2018. – С. 19-21.
3. Духіна С.В., Барабаш Д.В., Зерко П.О., Омельченко Г.О. Морфологічні особливості лисиці звичайної (Vulpes vulpes) в Полтавській області/Матеріали студентської наукової конференції ПДАА, 24-25 квітня 2019 р. Том II. – Полтава: РВВ ПДАА, 2019. – С. 207-208.
4. Кот Т.Ф., Гуральська С.В., Житова О.П. Особливості анатомії м'ясоїдних тварин. Житомир: О.О. Євенок, 2019. 204 с.

5. Морфологія собаки: навч. посібник / В.Т. Хомич, Л.П. Горальський, Ю.С. Ших та ін.; за ред. В.Т. Хомича. Вид. 2-ге, випр. і допов. Житомир: ЖНАЕУ, 2020. 508 с.
6. Омельченко Г.О., Щербак В.І., Шерстюк Л.М. Морфологічні особливості будови та показники крові лебедя-шипуну (*Cygnus olor*) / Вісник ЖНАЕУ. - № 1 (60), Т. 3, 2017. – С. 125-128.
7. Омельченко Г.О. Морфометричні показники шлунку свійських птахів / Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині» (4-5 квітня 2017 року). – Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2017. – С. 50-52.
8. Омельченко Г.О., Лучко Ю.М. Особливості селезінки різних видів тварин / Матеріали студентської наукової конференції ПДАА, 16-17 квітня 2020 р. Том II. – Полтава: РВВ ПДАА, 2020. – С. 282-284.
9. Омельченко Г.О., Авраменко Н.О. Морфологічні особливості внутрішніх органів лисиці звичайної *Vulpes vulpes* на території Полтавської та Сумської областей України // Біоморфологія ХХІ століття. Збірник тез XIV Міжнародної наукової конференції, присвяченої 100-річчю з часу заснування кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В. Г. Касьяненка НУБіП України, Київ, 23–24 вересня 2021 року. – К., 2021. – С. 49-50.
10. Сокульський І.М. Атлас анатомії свійських тварин. Спланхнологія, для проведення лабораторних занять з навчальної дисципліни «Анатомія свійських тварин» для студентів 1-2 курсу ф-ту ветеринарної медицини, Спеціальність 211 «Ветеринарна медицина» Житомир: ЖНАЕУ, 2017. 64 с.
11. Хомич В.Т., Кот Т.Ф. Морфологія кози: навчальний посібник. Житомир: Полісся, 2016. 344 с.

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. URL: <http://booksshare.net/index.php?id1=4&category=biol&author=rudik-sk&book=2001> Анатомія свійських тварин: Підручник / С.К. Рудик, Ю.О. Павловський, Б.В. Криштофорова та ін.; За ред С. К. Рудика. К.: Аграрна освіта, 2001. 575 с.
2. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7ICmRFjLP4Mdm9jNnN6Zmp1Q0E/view> Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Osteологія. Київ: Аграрна освіта, 2001. 78 с
3. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B7ICmRFjLP4MejZPdGVoaUlOeTA/view> Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Синдесмологія. Міологія. Вінниця: Нова книга, 2007. 75 с.
4. URL: <http://nmcbook.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/%D0%90%D1%82%D0%BB%D0%B0%D1%81-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%97-%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85-%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD-%D0%9E%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>. [Електронні посібники, підручники. Анатомія свійських тварин.](#)